

Sygn. akt I CSK 51/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)
SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)
SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia [...] w [...]
przeciwko R. Polska sp. z o.o. w [...]
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 listopada 2017 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 września 2016 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej
kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Strona powodowa - Stowarzyszenia [...] domagał się od strony pozwanej A. Polska sp. z o.o. (obecnie: R. Polska sp. z o.o.) kwoty 63.067 zł z odsetkami od kwot wyszczególnionych w pozwie na podstawie art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 6 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2017 r., poz. 880, ze zm.; cyt. dalej jako „ustawa z dnia 6 lutego 1994 r.”). Kwota ta obejmowała wynagrodzenie należne autorom w związku z reprodukowaniem na nośnikach DVD utworu audiowizualnego - filmu pt. „[...]”, przeznaczonych do użytku osobistego i dołączonych do czasopisma „[...]” (numerów 5 i 45 tego pisma z 2005 r.). Strona pozwana była wydawcą tego pisma.

Sąd Okręgowy zasądził na rzecz strony powodowej kwotę 58.551 zł i oddalił powództwo w pozostałym zakresie po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

Pozwany jest wydawcą tygodnika „[...]”. Do nr 5 i 45 z 2005 r. pozwany dołączył płyty DVD z filmem „[...]”. Decyzją z dnia 1 lutego 1995 r. (kilkakrotnie zmienianą) Minister Kultury i Sztuki udzielił Stowarzyszeniu [...] zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi. Powód uzyskał zezwolenie na zarządzanie m.in. w zakresie utworów słownych i muzycznych, słowno-muzycznych i choreograficznych w utworze audiowizualnym, w szczególności na następujących polach eksploatacji: utrwalania, zwielokrotniania, wprowadzania do obrotu. Pozwany przez dołączenie do dwóch numerów wydawanego przez siebie czasopisma płyty DVD dokonał reprodukcji utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do użytku własnego (nabywców czasopisma), co przesądza o jego legitymacji biernej (art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 6 lutego 1994 r.).

Według Sądu Okręgowego, pozwany wydawca nie wzruszył domniemania przewidzianego art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 6 lutego 1994 r. Sąd przedstawił sposób obliczania wysokości dochodzonego wynagrodzenia (tzw. tantiemy ustawowej). Oddalił wniosek pozwanego wydawcy o dopuszczenie opinii innego biegłego na okoliczność określenia wysokości wynagrodzenia oraz zobowiązanie

powoda do przedłożenia umów z wydawcami prasy na okoliczność wysokości tantiem rzeczywiście otrzymywanych w oparciu o art. 70 ust. 2 (2') ustawy z dnia lutego 1994 r.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony pozwanej obejmującą pkt I, III i IV wyroku Sądu Okręgowego. Przesądził istnienie legitymacji czynnej i biernej w sporze. Decyzja Ministra Kultury i Sztuki uprawnia powoda do wykonywania zbiorowego zarządu w zakresie utworów słownych muzycznych w utworze audiowizualnym na polach eksploatacji: utrwalanie, zwielokrotnianie, wprowadzanie do obrotu. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska strony pozwanej, że prawo do wynagrodzenia przewidziane w art. 70 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. (tzw. prawo do tantiemy ustawowej) nie mieści się w pojęciu zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Inaczej niż strona pozwana przyjął, że wspomniana decyzja (wydana na rzecz powoda) obejmuje również reprodukowanie, a zawarte w niej uprawnienie powoda dotyczy jedynie tzw. utworów wkładowych, a nie utworu audiowizualnego jako całości. Wyjaśnił prawną konstrukcję domniemania prawnego, przyjętego w art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r., a także możliwość wzruszenia tego domniemania (nie tylko samo istnienie dwóch organizacji zbiorowego zarządzania, ale także konieczność wystąpienia przez inną organizację wobec podmiotu korzystającego z żądaniem zapłaty tzw. tantiemy ustawowej na rzecz wskazanych twórców utworu audiowizualnego). W tym zakresie Sąd Apelacyjny, powołał się na dominującą judykaturę Sądu Najwyższego oraz przedstawił dalszą argumentację podnoszoną w literaturze. W rozpoznawanej sprawie pozwany nie zdołał wzruszyć wspomnianego domniemania, co przemawia na rzecz legitymacji czynnej strony powodowej w danym sporze.

Obowiązek zapłaty wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 6 lutego 1994 r. związany jest z reprodukowaniem utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osoby trzeciej (nabywcy czasopisma z płytą). Obowiązek zapłaty obciąża podmiot dokonujący reprodukcji lub zlecający reprodukowanie płytek innym osobom w celu przekazywania zreprodukowanych egzemplarzy osobom trzecim (nabywcom czasopism) do własnego użytku. Podmiotem korzystającym z utworu jest tylko

bezpośredni użytkownik wykorzystujący utwór audiowizualny na wskazanych polach eksploatacji. W zakresie art. 70 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 6 lutego 1994 r. będzie to podmiot, który wykorzystuje utwór w ten sposób, że jego zwielokrotnione egzemplarze przekazuje osobom trzecim do osobistego użytku (np. w postaci tzw. insertów w czasopismach).

Kierując się opinią drugiego, powołanego w sprawie, biegłego i weryfikując zgłoszone do tej opinii zastrzeżenie strony pozwanej, Sąd Apelacyjny zaakceptował rozmiar stosownego wynagrodzenia, określonego przez Sąd Okręgowy. Przy założeniu, że wszystkie okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia, w tym także wysokość dochodzonego wynagrodzenia, powinien wykazać powód, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, iż strona powodowa udowodniła rozmiar zwielokrotnienia filmu. Jednocześnie strona pozwana nie wykazała, że skorzystała z mniejszej ilości egzemplarzy niż ilość zwielokrotniona (np. nie wykazała faktu zniszczenia części płytek w związku z niesprzedaniem partii czasopisma).

W skardze kasacyjnej strony pozwanej podniesiono naruszenie przepisów art. 286 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. Wskazywano także na naruszenie art. 70 ust. 3 w zw. z art. 70 ust. 2 pkt 4 (obowiązującym w 2006 r.) oraz art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych; art. 105 ust. 1, art. 70 ust. 2 pkt 4 w zw. z art. 110 tej ustawy i w zw. z art. 6 k.c.; art. 70 ust. 2 pkt 4 w zw. z art. 110 ustawy.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. W skardze kasacyjnej wyrażono stanowisko, że zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 28 października 1998 r. (zmienione decyzją z dnia 5 maja 2000 r.) nie obejmuje uprawnienia do wypłaty wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r., ponieważ treść tego zezwolenia nie wskazuje jednak prawa do wykonywania „innego uprawnienia wynikającego z ustawy”, a uprawnienia te nie stanowią praw autorskich w rozumieniu ustawy z 1994 r. (s. 9-11 skargi). W rezultacie zanegowano w skardze legitymację czynną powoda w zakresie dochodzonej tantiemy ustawowej.

Tymczasem trafne jest stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że analiza treści zezwolenia nie daje dostatecznych podstaw do wyłączenia uprawnienia do pobierania także tantiemy ustawowej przewidzianej w art. 70 ust. 3 z dnia 4 lutego 1994 r. W treści zezwolenia wyraźnie wskazano rodzaje utworów, możliwe pola ich eksploatacji (m.in. właśnie „zwielokrotnianie” utworu) i użyto ogólnego sformułowania „zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi”. Jednocześnie *de lege lata* zostało zastrzeżone pośrednictwo o.z.z. w zakresie wypłacania tantiem ustawowych (art. 70 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r.), należących również do kategorii praw majątkowych i przysługujących określonym kategoriom twórców.

2. Naruszenie art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. skarżący dostrzega w błędnej wykładni tego przepisu, skoro przewidziane w nim domniemanie prawne nie mogłoby być wzruszone przez złożenie wniosków o zobowiązanie strony powodowej do przedstawienia odpowiednich umów zawartych przez twórców z powodem (i obejmujących uprawnienie do pobierania tantiem), ewentualnie przez wyznaczenie powodowi terminu do wszczęcia postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, gdy do tych samych utworów zgłasza tytuł więcej niż jedna organizacja o.z.z. (strona powodowa oraz Stowarzyszenie Filmowców Polskich).

Tymczasem odmienne stanowiska Sądu Apelacyjnego zasługują na akceptację.

Przepis art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1995 r. wprowadza domniemanie prawne w zakresie istnienia legitymacji czynnej o.z.z. Podstawę domniemania stanowi objęcie przez daną o.z.z. zbiorowym zarządzeniem określonych praw autorskich na oznaczonych polach eksploatacji. Zgodnie z zezwoleniem Ministra Kultury i Sztuki, domniemanie to może być wzruszone, oczywiście za pomocą wszelkich dostępnych środków dowodowych przez podmiot zmierzający do podważenia takiej legitymacji. Problem polega jednak - wbrew sugestii skarżącego - nie na poszukiwaniu takich środków i sposobie ich przedstawienia (s. 2 skargi), ale na tym, jak należy rozumieć treść art. 105 ust. 1 zd. drugie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r., w którym wykluczono możliwość powoływania się na wspomniane domniemanie (*verba legis*: „do tego utworu lub

artystycznego wykonania rości sobie prawo więcej niż jedna o.z.z.”). Sąd Apelacyjny trafnie nawiązał w tym zakresie do tego nurtu interpretacyjnego w orzecznictwie m.in. Sądu Najwyższego i piśmiennictwa, w którym starano się nadać odpowiednią treść i znaczenie formule prawnej „rości sobie”. Nie wystarczy zatem - dla wyłączenia wspomnianego domniemania - samo pokrywanie się zakresów odpowiednich zezwoleń udzielanych dla o.z.z. Niezbędne jest natomiast jeszcze odpowiednie zgłoszenie (manifestacja) roszczeń dla podmiotu korzystającego przez inną (drugą) o.z.z. Skoro strona pozwana nie twierdziła i nie przedstawiła dowodów na to, że inna o.z.z. wystąpiła do niego jako podmiotu korzystającego z żądaniem zapłaty tantiemy ustawowej na rzecz wskazanej przez stronę powodową grupę współtwórców filmu „[...]”, to nie doszło tym samym do wzruszenia domniemania prawnego przewidzianego w art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4.II.1994 r. Wzruszenie takie nie może nastąpić, jak trafnie stwierdził Sąd Apelacyjny (s. 18 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), w wyniku wykazania, że dani twórcy nie powierzyli powodce ochrony swoich praw autorskich, bowiem istotę tzw. przymusowego zarządu majątkowymi prawami autorskimi jest objęcie nim wszystkich twórców, także nieprzystępujących do odpowiednich o.z.z.

3. Zarzucając naruszenie art. 70 ust. 2 pkt 4 w zw. z art. 110 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. i w zw. z art. 6 k.c., skarżący kwestionuje zarówno sam sposób, jak i ostatecznie określoną wysokość wynagrodzenia (tantiemy ustawowej i wynikającej z art. 70 ust. 2 pkt 4 ustawy z 1994 r.). Neguje wartość dowodową opinii biegłego z dnia 31 marca 2016 r. i jednocześnie kwestionuje zasadność oddalenia wcześniej złożonego wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego.

Nie ma uzasadnionych i przekonywających podstaw do kwestionowania przydatności wspomnianej opinii biegłego w rozpoznawanej sprawie, przede wszystkim w zakresie metody zmierzającej do wyliczenia stosownego wynagrodzenia (s. 21 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Porównywanie stawek przyjętych przez powoda do stawek stosowanych przez o.z.z. funkcjonujących w innych krajach europejskich oznacza w istocie zastosowanie kryterium zobiektywizowanego (stawek rynkowych).

Zgodnie z art. 110 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r., wysokość wynagrodzeń dochodzonych w zakresie zbiorowego zarządzania przez o.z.z. powinno uwzględniać wysokość wpływów związanych z korzystaniem z utworów i artystycznych wykonań, a także charakter i zakres korzystania z tych utworów i wykonań artystycznych.

Nie sposób twierdzić, że takie elementy wyznaczające wysokość „stosownego wynagrodzenia”, przewidzianego w art. 70 ust. 2 pkt 4 ustawy z 1994 r., nie zostały zachowane przez Sąd Apelacyjny. Sąd tu trafnie założył, że wykazanie tych elementów (okoliczności) obciąża stronę powodową. Strona ta wykazała przede wszystkim rozmiar zwielokrotnienia dzieła audiowizualnego (filmu), stanowiącego tzw. insert umieszczony w czasopiśmie. Jeżeli pozwany (korzystający) wywodził, że skorzystał w istocie z mniejszej ilości egzemplarzy filmu niż ilość zwielokrotniona (bowiem sprzedaż czasopisma była niższa, a niesprzedana partia nie została już wykorzystana i uległa zniszczeniu), to powinien był istotnie takie fakty wykazać. Reprodukacja utworu audiowizualnego i umieszczenie go na płytce w czasopiśmie służy bowiem celom dystrybucji takiego utworu uzależnionej od odpowiednio kalkulowanej skali popytu. Sąd Apelacyjny trafnie przy tym zauważył, że w zasadzie każde zwielokrotnianie utworu audiowizualnego jest nastawione na określony efekt gospodarczy, bezpośredni lub pośredni (np. promocyjno-marketingowy), a prawna forma dystrybucji utworu (np. sprzedaż lub inna) przez wydawcę prasowego osobom trzecim ma już znaczenie wtórne. Wydawca prasowy w każdym z tych przypadków dystrybucji korzysta z cudzego utworu w określonym zakresie (verbe legis: „charakter i zakres korzystania z tych utworów”, art. 110 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r.). Oznacza to, że przy interpretacji tego przepisu wysokość „stosownego wynagrodzenia” przysługującego o.z.z. od podmiotu korzystającego (m.in. przedsiębiorcy wydawniczego), nie będzie uzależniona jedynie od tego, czy czasopisma z insertami (filmem) zostały sprzedane po wyższej lub takiej samej cenie jak czasopismo bez insertów. To samo odnosi się do faktu wykorzystania zwielokrotnionego utworu w sposób nieprzynoszący wydawcy bezpodstawnego dochodu.

Z przedstawionych względów należy stwierdzić, że nie doszło do naruszenia art. 70 ust. 2 pkt 4 w zw. z art. 110 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. w zw. z art. 6 k.c., a także art. 391 § 1 k.p.c.

Należało zatem oddalić skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.) i orzec o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 98 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c.).

kc

jw